

Qaasuitsup Kommunanit ”Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitamut allakkanut ammasunut” 17. maj 2011-meersunut nassuiaatit

allattoq:

Christen Sørensen

Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap siulittaasorisimasaa

Aallaqqaasiut

Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap kapitali 17-imi – Isumaliutissiissutip eqikkarneqarnera – immikkut ima allappoq:

”Isumalioqatigiissitap misissueqqissaarnerani pullavik siammasingaatsiarteq atornerpoq, tassani suliaasat inuiaqatigiit aningaasaqarnerat eqqarsaatigalugu imminnut akilersinnaanersut misissorneqaramik. Politikkikkut aalajangiisarnermi pissutsit arlallit ilaatinneqartarnerat Isumalioqatigiissitap soorunami eqqumaffigaa. Immikkulli eqqarsaatigisassanik taamaattunik ilanngussinissaq aammalu inuiaqatigiit aningaasaqarneranni imminnut akilersinnaassutsimut naleqqiussilluni oqimaalutaanissaq Isumalioqatigiissitap suliaasarinnigilaa.”, takuuk qallunaatuani qupp. 432 (kapitali 17-ip kalaallisuuani qupp. 3).

Tamatuma kingunerisaanik politikikkut aalajangiinissani inuiaqatigiit aningaasaqarneratigut imminnut akilersinnaanera kisimi aalajangiisuulluinnartumik tunngaviussasoq isumalioqatigiissitap siunnersuutiginnigilaa.

Qaanaap Mittarfianik matusinissaq

Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap kaammattuutaa – isumaliutissiissutip qallunaatuani qupp. 299-301-imi (kapitali 9-ip kalaallisuuani qupp. 36-40) allassimasutut inuiaqatigiit aningaasaqarnerannik isiginninnermik tunngaveqarpoq, tamatumanili aamma tunngaviussalluni Pituffimmi mittarfiup atornerqarnissaa pillugu naammaginartumik isumaqatigiissuteqartoqarsinnaassasoq.

Ilulissani takornarianut mittarfik

Nunatsinni altantiku qulaallugu timmisartuussinernut qitiusumik mittarfiusup Kangerlussuarmit maannakkut Nuummumut pinngitsoorani nuunneqarnissaa Isumalioqatigiissitap kaammattuutiginnigilaa. Isumalioqatigiissitamini erseqqilluinnartumik allassimavoq tamatumani naammattumik akulikisusilimmik tikinneqartarsinnaanissaa pisariaqartoq.

Tamanna ilaatigut isumaliutissiissutip qallunaatuani qupp. 94-95-imi (kapitali 6-ip kalaallisuuani qupp. 7) erseqqqissarneqarpoq, takuuk:

”Maannakkut inissisimaffiusup (Nuummi, ilassusiineq) timmisartunik sukkasuulianik timmisartuussinermi, mittarfimmik tannerusumik piumasagaateqarfiusumi piffissaq eqqorlugu tikittarneqarpoq/aallartarneqarpoq oqallisaalluarpot. Tamatuma annertunerusumik paasisaqarfigineqarnissaa anguniarlugu Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap inassuteqarpoq, timmisartumik sullissinermi siilaannaap aalaruluttarneqarpoq, aammalu Nuummi mittarfiup maanna inissisimaffiani mittarfimmumut tallisamut timmisartut sukkasuuliat mikkiartortarnissaannut atugassarititaasussanik misissuisoqassasoq. Tamatuma saniatigut Force Technology-p nalunaarusiaani inassutigineqartutut mittarfik eqqaanilu anorit sammiviat assilillugit najoqqutassiorluni misileraasoqartariaqartoq, taamaaliornikkut

nunap pissusaata sunniutigisaanik silaannaap aalaruluttarnera tunngavigalugu piffissaq eqqorlugu tikittartut/aallartartut aalajangersimanerusumik inerniliiffigineqarsinnaassammata.¹ Tamatuma saniatigut Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap inassutigissavaa, mittarfissamut aaqqiissutissat assigiinngitsut mittarfinni oqartussaasut peqatigalugit misissorneqassasut, tassanilu 1976-imi mittarfiup maannakkut inissisimaffianut inissinneqarnissaanut sananeqarnissaanullu pilersarusiornermi tunngavigineqarsimasut, tamatumalu kingorna sumiiffimmi nunaminertamik atugassiinermut tunngavigineqarsimasut aallaavigalugit misissuisoqassasoq.”

Tamatumunnga nangitsissutitut qallunaatuani qupp. 95-imi (kapitali 6-ip kalaallisuuani qupp. 7-8) Nuup kujataani qeqertani inissiivissat marluk taakku isumalioqatigiissitamit misissorneqartut allaserineqarput:

”Nuup kujataani mittarfimmik inissiiffissatut misissuiffigineqarsimasuni piffissaq eqqorlugu tikittarnissaq/aallartarnissaq eqqarsaatigalugu, ukiuni kingullerni paasissutissanik assigiinngitsunik katersuisoqarsimavoq, taakkununnga silap pissusaanut paasissutissat ilaapput. Paasissutissat taakku aalajangiinissamut tunngavissatut atorsinnaanissat pillugu isummat assigiinngitsuupput, ilaatigut piffissat katersuiffiusut assigiinnginnerat, piffissat katersuiffiusut sivilissusaannut killilersuinerit tamatumalu kingorna taakkununnga misissuinerit pissutigalugit. Sila pissutigalugu piffissaq eqqorlugu tikittartut/aallartartut pillugit misissuinerit pingaarutillit naammassiniarlugit, nalinginnaasumik ukiuni 20-ni silap pissusaanut paasissutissanik katersuinerup ingerlajuarnissaa pisariaqartarpoq. Tassani qitiusoq tassaavoq, kisitsisitigut paasissutissat inernerinik pingaarutilinnik katersuinissap qulakkeerneqarnissaanut piffissap naammattumik sivilissuseqarnissaa.

Tamanna pissappat Nuup kujataani qeqertani silasiorfinnik ikkussuisoqarnissaa, taamaalillunilu silasiornerit pioereusuusinnaasut aallaavigalugit sivikinnerpaamik ukiuni tallimani ataannartumik silap pissusaanut paasissutissanik katersuisoqarnissaa, Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap inassutigerusuppaa. Kisiannili Nuup kujataani Angisunnguanut inissiisoqassappat nunap ilusaa pissutigalugu silaannaap aalaruluttarneranik misissuinerinik pisariaqartitsisoqanngitsoq erseqqissarneqassaaq. Qeqertarsuarmi silaannaap aalaruluttarneranik misissuisoqarsimanngilaq. Mittarfiup Nuup kujataanut inissinneqarnissaa eqqarsaatigineqassappat, inaarutaasumik aalajangiisoqannginnerani piffissaq eqqorlugu tikittarnissap/aallartarnissap misissuiffigineqarneranut tapertassanik matuma siuliani taaneqartunik ingerlatsisoqarnissaa, Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap inassutigaa.”

Tassani allassimasutut nunatsinni qitiusumi mittarfiup Kangerlussuarmut Nuummut pinngitsoorani nuunneqarnissaanut isumalioqatigiissitaq inassuteqanngilaq.

Ilulissani mittarfiup 1799 meterinut pinnagu 1199-imit tallineqarnissaanik inassuteqarnera kapitali 8-mi allassimasutut mittarfiup 1799 meteriusup inuiaqatigiit aningaasaqarnerat eqqarsaatigalugu akilersinnaannginneranut atavoq. Tamatumunnga ilaatigut mittarfimmut 1199 meterimut naleqqiullugu 1799 meterimut aningaasaliissutaasussat annertoorujussueneri pissutaavoq. Tamatuma saniatigut – ilaatigut takuuk qallunaatuani qupp. 252 (kapitali 8-ip kalaallisuuani qupp. 17) – Ilulissani mittarfimmik 1799 meterimik takitigisumik sananissami Nunatsinni akunniffiusartussap ataasiinnaanerani iluaqutissartaasut atorunnaartussaapput, taamatullu takornariat pingaartumik tamatuminnga iluaquserneqassallutik. Aammalu Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap misissueqqissaarnerini nunatsinni isiginneriaatsit ilanngunneqarput.

¹ FORCE Technology 2006. *Nuup Ilulissallu eqqaanni silaannaap aalaruluttarneranik misissuineq*. 2006-imi decembarimi.

Aalisarneq inuussutigaarput

Aalisarnerup maannakkut Nunatsinni aningaasaqarnermut pingaaruteqarluinnartuunera Assartuus-sineq pillugu Isumalioqatigiissitap aallaavigaa, ilaatigut takuuk tamanna pillugu isummat qallunaatuuani qupp. 59-62-imiittut (kapitali 3-ip kalaallisuuani qupp. 16-19). Taamaattorli angallannermi attaveqarneq pillugu aalajangiinerni ungasinnerusoq siunissamilu piffissaq sivilisunerusoq eqqarsaatigalugu sanaartortoqartariaqarpoq. Isumalioqatigiissitap pingaarnertut piffissaq ukiunik 25-nik sivilisussusilik atorpaa. Taamaattumik aamma siunissami inuussutissarsiutitigut periarfissaasinnaasut, pingaartumik aatsitassarsiornermut tunngasorinartut, nunatsinni nilannik imermillu atorluaanerit (ilaatigut aluminiumiliornermut) kiisalu uuliamik gassimillu piiannerit isumalioqatigiissitap aamma ilannguttariaqarsimavai.

Isumalioqatigiissitamit immikkut oqaatigineqarpoq suliap naammassineqarnissaanut piffissaliussap qaangiutinnginnerani piffissaaliussamut sulisussaqaqarnermillu pissuteqartumik attuumassutilinnik angallanneq pillugu arlalinnik misissueqqissaarnissaq ajornarsimasoq. Tamanna – qallunaatuuani qupp. 431-mi (kapitali 17-ip kalaallisuuani qupp. 1) taaneqartutut – assersuutigalugu Sisimiuni Ilulissanilu umiarsualivinnik alliliinissamik misissueqqissaarnissamut atatillugu pivoq. Tamatumani ilu isumalioqatigiissitap siunnersuutigaa tamatuma kingorna misissueqqissaarnerit taakku naammassineqarnissaannut immikkut suleqatigiissitanik pilersitsisoqassasoq.

Ilulissani umiarsualivimmik alliliinissamut tunngatillugu, umiarsualivimmi aalisakkerivimmik nutaamik sananissaq sioqqullugu kingornalu, nutaamik talittarfiliornissamut sanaartornermut aningaasartuutit missiliorneqarsinnaannginnerat ajornartorsiutaasimavoq.

Oqaatigineqareersutut isumalioqatigiissitap piffissaaliussamut sulisussanulluunniit pissuteqartumik suliaasaasinnaasut arlallit misissoqqissaarsimanngilai. Tamatumunnga atatillugu qallunaatuuani qupp. 432-mi (kapitali 17-ip kalaallisuuani qupp. 2-3) ima allassimavoq:

”Aamma umiarsuarmik taamatullu silaannakkut angallassinermi attaveqaatit pillugit aalajangiinissat pingaarutillit pisussanngorpata pisuni arlalinni angallannermut attaaveqaatini suliaassat allat misissuiffigineqarnissaat ajornannginnerusussaavoq – soorlu suleriaatsit Assartuus-sineq pillugu Isumalioqatigiissitap atorsimasai atorlugit. Aamma pissutsit avammut ersittut allanngorpata, taamaattumillu tamatuma kingorna misissuinerit paasissutissanut tunngavissat pitsaanerusut tunngavigalugit ingerlanneqarsinnaassapput.”

Tamatuma malitsigisaanik isumalioqatigiissitaq misissoqqissaagassatut kissaatigineqarsinnaasunik tamanik – paasissutissanik amigaateqarnermik pissuteqakkajuttartumik - misissueqqissaarsimasuusaanngilaq.